

Waterschap
De Dommel

veldgids

*Beheer van water- en oeverplanten in
het gebied van Waterschap De Dommel*

Planten en beheer

Deze gids is gemaakt voor afdeling Onderhoud van Waterschap De Dommel. Maar ook voor externe organisaties zoals collega waterschappen, ZLTO, natuurbeheerders en overige geïnteresseerden. In de gids is een groot aantal water- en oeverplanten terug te vinden die groeien in het water of langs de oever van beken en sloten in het Dommelgebied. Het doel van deze gids is om informatie te geven over de invloed van het beheer op de plantengroei. Waterschap De Dommel beheert zijn watergangen op een natuurvriendelijk manier en zoekt hierbij naar een zo optimaal mogelijke combinatie van waterhuishoudkundige functies van watergangen en natuurontwikkeling.

Standplaatsen van planten

Vaak zeggen planten iets over de plek waar ze staan. Sommige soorten zijn aan te treffen op voedselrijke bodems, andere groeien bij voorkeur op arme zandgronden. Minder kritische planten, zoals de brandnetel, zijn op veel plekken te vinden. Daarnaast is het zo, dat sommige planten het liefst op een natte plek staan en andere op een droge. Veel zeldzame planten zijn afhankelijk van kwel. Door de voorkeuren van plantensoorten verschilt de plantengroei per terreintype.

In het gebied van Waterschap De Dommel komen voornamelijk zand- en leembodems voor met verschillende gradaties in vochtigheid en voedselrijkdom. Daarom beschrijven we in deze gids zo veel mogelijk soorten die kenmerkend zijn voor de verschillende terreintypen. Per vegetatietype geven we aan waar de betreffende soort groeit.

Beheer

Op ieder bodemtype groeien andere planten. Behalve de bodem is ook het beheer van invloed

op de plantengroei. Waar gemaaid wordt en het maaisel blijft liggen, blijft de plantengroei eenzijdig. Vaak is het zo dat beheer gericht op verschrallen grotere variatie in planten geeft. Dan ontwikkelt de plantengroei zich naar een kruidenrijkere vegetatie. Verschrallen gebeurt vaak door het maaisel actief af te voeren. Ook kan maai-beheer zonder actief afvoeren plaatselijk leiden tot verschraling. Denk hierbij aan taluds waar, door gebruik te maken van de maaiharkcombinatie of maaikorf, het maaisel wordt verwijderd en

het onderhoudspad wordt gelegd. Hierbij geldt dat het maaisel liefst zo ver mogelijk van de insteek neergelegd moet worden. In deze gids geven we richtlijnen over beheer in relatie tot plantengroei. Als het beheer volgens de aanwijzingen die bovenin de pijl (zie figuur, nr. 1) staan wordt toegepast, dan kunnen zich na enige tijd planten ontwikkelen die kenmerkend zijn voor een hoger niveau in natuurwaarde. Aan het uiterlijk van die planten is te zien dat het beheer succesvol is geweest. Dat het maai-beheer in

praktijk niet altijd succesvol is kan komen door de maaimethode. Zo kan het roeren (zwart maken) van de grond er voor zorgen dat ongewenste soorten zoals Ridderzuring en Grote brandnetel steeds weer een kans krijgen. Naast beheer spelen ook andere factoren een belangrijke rol. Voor sommige overgangen naar een hoger niveau moet bijvoorbeeld ook de kwel hersteld en de waterkwaliteit verbeterd worden. Vaak zal het hoogste niveau niet haalbaar zijn.

Leeswijzer

De foto's moet u van links naar rechts bekijken. Links staat het ecologisch lagere niveau en rechts het hogere niveau. Er kan er voor gekozen worden om te werken aan een hogere natuurwaarde. Met het aangegeven beheer kunnen we hier naar toe werken. Zoals vermeld is het beheer niet de enige factor. Ook andere zaken moeten in orde zijn zoals bijvoorbeeld de waterkwaliteit, de grondwatersituatie en de bodem.

1

eenmaal per jaar maaien en afvoeren (najaar)

2

3

Pijpenstrootje Duizendblad

4

Begeleidende soorten:
Bochtige smele, Fijn schapengras

5

Voedselrijkdom:
Voedselarm

1

Manier van beheer

2

Foto plantensoort

3

Naam plantensoort

4

Soorten die op dezelfde plek kunnen voorkomen

5

Mate van voedselrijkdom

6

Waterhuishouding

droog

matig droog

vochtig

nat

6

eenmaal per jaar maaien
en afvoeren (najaar)

eenmaal per twee jaar maaien
en afvoeren (najaar)

Pijpenstrootje

Duizendblad

Begeleidende soorten:

Bochtige smele, Fijn schapengras

Voedselrijkdom:

Voedselarm

Schapenzuring

Muizenoor

Begeleidende soorten:

Liggend walstro, Zandblauwtje

Gewoon biggenkruid

Voedselrijkdom:

Voedselarm

Struikheide

Stekelbrem

Begeleidende soorten:

Kruipbrem, Dwergviltkruid

Voedselrijkdom:

Voedselarm

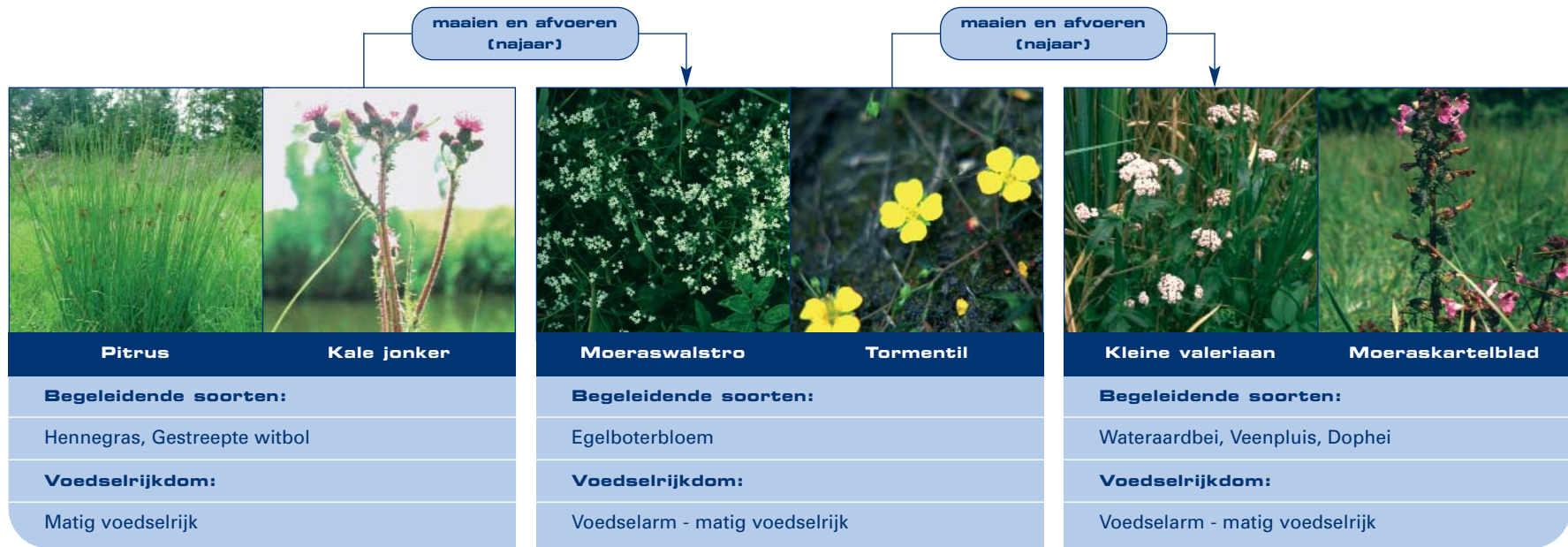
droog

matig droog

vochtig

nat

Droog schraalland

droog

matig droog

vochtig

nat

Nat en vochtig schraalland

tweemaal per jaar maaien en afvoeren
(voorjaar en najaar)

eenmaal per jaar maaien en afvoeren
eventueel met nabeweiding

Fluitenkruid

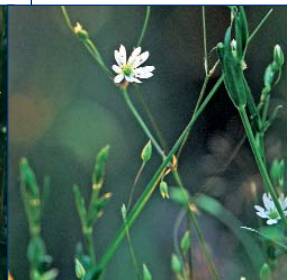
Gewone berenklauw

Begeleidende soorten:

Grote brandnetel, Kropaar, Glanshaver

Voedselrijkdom:

Voedselrijk

Margriet

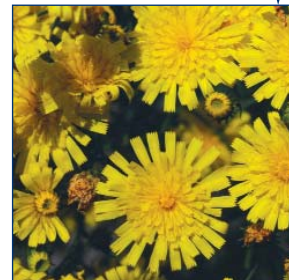
Grasmuur

Begeleidende soorten:

Wilde peen, Kamgras

Voedselrijkdom:

Matig voedselrijk

Havikskruid

Lange ereprijs

Begeleidende soorten:

Beemdkroon, Morgenster

Voedselrijkdom:

Matig voedselrijk

droog

matig droog

vochtig

nat

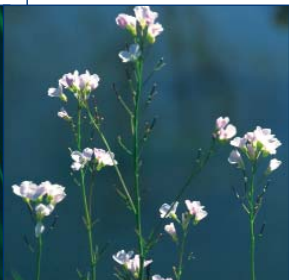
Droog tot vochtig talud

tweemaal per jaar maaien en afvoeren
(voorjaar, najaar) eventueel nabeweiden

jaarlijks maaien en afvoeren
(zomer) eventueel nabeweiden

Kruipende boterbloem

Pinksterbloem

Begeleidende soorten:

Paardenbloem, Veldzuring, Gestreepte witbol

Voedselrijkdom:

Voedselrijk

Bosbies

Echte koekoeksbloem

Begeleidende soorten:

Gewone brunel, Moerasspirea

Voedselrijkdom:

Matig voedselrijk

Dotterbloem

Gevlekte orchis

Begeleidende soorten:

Addertong, Brede orchis, Tormentil

Voedselrijkdom:

Matig voedselrijk

droog

matig droog

vochtig

nat

Nat talud

maaien (voorjaar en najaar)
zonder afvoer

Grote brandnetel

Akkerdistel

Begeleidende soorten:

Fluitenkruid, Kleefkruid, Ridderzuring

Voedselrijkdom:

Voedselrijk

Look-zonder-look

Zevenblad

Begeleidende soorten:

Geel nagelkruid, Heggedoornzaad, Dolle kervel

Voedselrijkdom:

Voedselrijk

droog

matig droog

vochtig

nat

Ruigte

incidenteel gefaseerd maaien
en afvoeren (najaar/winter)

incidenteel gefaseerd maaien
en afvoeren (najaar/winter)

Riet

Gele waterkers

Begeleidende soorten:

Bitterzoet, Gele lis, Grote lisdodde

Voedselrijkdom:

Voedselrijk

Kleine lisdodde

Kattenstaart

Begeleidende soorten:

Mattenbies, Moerasandoorn

Voedselrijkdom:

Voedselrijk

Moerasspirea

Poelruit

Begeleidende soorten:

Grote valeriaan, Lange ereprijs

Voedselrijkdom:

Matig voedselrijk - voedselrijk

droog

matig droog

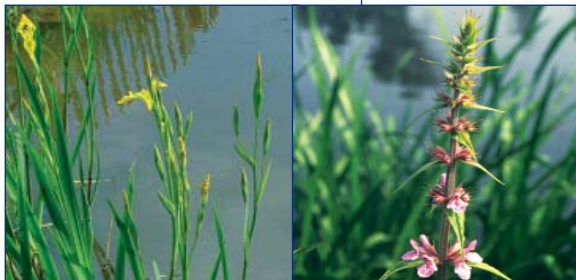
vochtig

nat

Rietoever

gefaseerd maaien en afvoeren
(jaarlijks in najaar)

gefaseerd maaien en afvoeren
(eenmaal per twee jaar in najaar/winter)

Gele lis

Moerasandoorn

Begeleidende soorten:

Rietgras, Liesgras

Voedselrijkdom:

Voedselrijk

Grote wederik

Grote valeriaan

Begeleidende soorten:

Moerasspirea, Melkeppe

Voedselrijkdom:

Voedselrijk

Wateraardbei

Cyperzegge/Blaaszegge

Begeleidende soorten:

Waterdrieblad, Galigaan

Voedselrijkdom:

Matig voedselrijk

droog

matig droog

vochtig

nat

Zeggenoever

jaarlijks schonen (najaar)
slib eenmalig verwijderen

indien nodig schonen (najaar)
slib eenmalig verwijderen

Liesgras

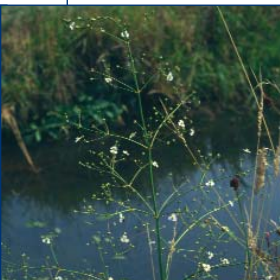
Tandzaad

Begeleidende soorten:

Moerasvergeetmijnietje, Gele waterkers

Voedselrijkdom:

Voedselrijk

Pijlkruid

Grote waterweegbree

Begeleidende soorten:

Zwanenbloem, Grote egelskop

Voedselrijkdom:

Voedselrijk

Kleine egelskop

Waterviolier

Begeleidende soorten:

Holpijp, Gewone waterbies

Voedselrijkdom:

Matig voedselrijk

droog

matig droog

vochtig

nat

Liesgrasoever

jaarlijks schonen (najaar)
slib eenmalig verwijderen

indien nodig
schoon (najaar)

Mannagras

Begeleidende soorten:

Fioringras

Voedselrijkdom:

Matig voedselrijk

Waterranonkel

Begeleidende soorten:

Sterrenkroos, Drijvende waterweegbree

Voedselrijkdom:

Matig voedselrijk

Kleine waterrepe

Moerashertshooi

Begeleidende soorten:

Klein blaasjeskruid

Voedselrijkdom:

Voedselarm - matig voedselrijk

Duizendknoopfonteinkruid

droog

matig droog

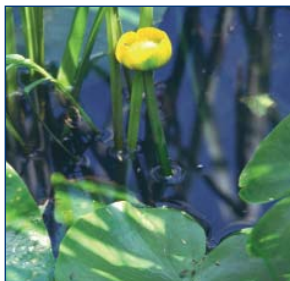
vochtig

nat (aquatisch)

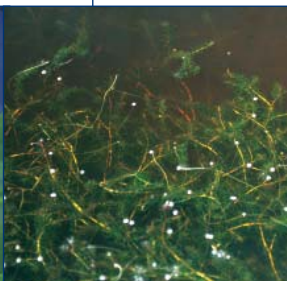
Bovenloop

jaarlijks schonen (najaar)
slib eenmalig verwijderen

indien nodig schonen (najaar)
slib eenmalig verwijderen

Gele plomp

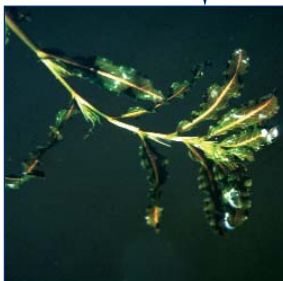
Smalle waterpest

Begeleidende soorten:

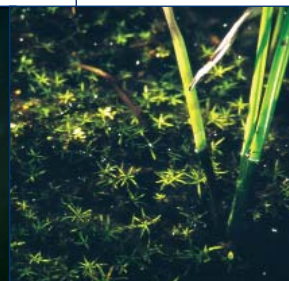
Klein kroos, Draadwier

Voedselrijkdom:

Voedselrijk

Gekroesd fonteinkruid

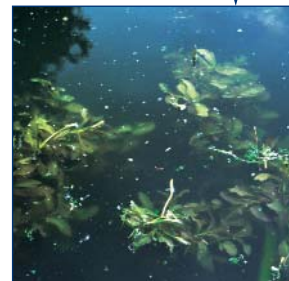
Sterrenkroos

Begeleidende soorten:

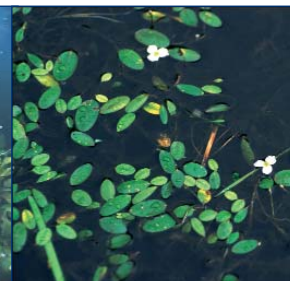
Beekpunge, Grote watterranonkel

Voedselrijkdom:

Voedselrijk

Glanzig fonteinkruid

Drijvende waterweegbree

Begeleidende soorten:

Brede waterpest, Kleine egelskop

Doorgroeid fonteinkruid

Voedselrijkdom:

Voedselrijk

droog

matig droog

vochtig

nat (aquatisch)

Midden/benedenloop

Colofon

Uitgave Waterschap De Dommel • mei 2005

Tekst Bureau Waardenburg • Culemborg
Waterschap De Dommel • Boxtel

Fotografie Jan Zandee (cover) • Ronald Munts • Rob van de Haterd
Ingrid Hille Ris Lambers • Edward de Boer • Wendy van Gijssel
Bas van Gennip • Ron Schippers • Melchior van Tweel

Vormgeving Plan C • 's-Hertogenbosch

Druk Drukkerij Tielen • Boxtel

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

- Stroomgebied Beneden Dommel en Zandleij
- Stroomgebied Beerze en Reusel
- Stroomgebied Boven Dommel
- Zuivering
- Slibverwerking

Waterschap De Dommel • Bosscheweg 56 • 5283 WB Boxtel • Telefoon 0411 618 618 • Fax 0411 618 688

info@dommel.nl • www.dommel.nl